

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca Series *Humanistica*

humanistica.ro

Book Review:

Mihaela Gligor and Elisabetta Marino (Coord.), *Tagore beyond Borders: Essays on His Influence and Cultural Legacy*, Routledge: London, New York, 2023, ISBN: 978-1-032-11208-4, 138 p.

Rahul Shrivastava

How to cite this article:

Shrivastava, Rahul (2023) *Mihaela Gligor and Elisabetta Marino (Coord.), Tagore beyond Borders: Essays on His Influence and Cultural Legacy*, Routledge: London, New York, 2023, ISBN: 978-1-032-11208-4, 138 p., Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 21, pp. 241-243. DOI: 10.5281/zenodo.8367410

© 2023: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

REVIEWES

Mihaela Gligor and Elisabetta Marino (Coord.), *Tagore beyond Borders: Essays on His Influence and Cultural Legacy*, Routledge: London/ New York/ New Delhi, 2023, ISBN: 978-1-032-11208-4, 138 p.

Calde și respectuoase salutări tuturor celor care s-au reunit¹ în cadrul unei sărbători a cuvântului scris, într-o cunoaștere.

Răspund cu bucurie și nețărmurită mândrie invitației doamnei Gligor de a spune câteva cuvinte despre lucrarea Tagore Beyond Borders – Essays on His Influence and Cultural Legacy (Tagore dincolo de granițe – Eseuri despre influența sa și moștenirea sa culturală), volum colectiv al cărui editor este, alături de doamna Elisabetta Marino, publicat la prestigioasa editură Routledge în 2023. Spun cu bucurie fiindcă, iată, anul acesta stă mărturie unei duble aniversări pentru relațiile bilaterale dintre India și România prin împlinirea a 75 de ani de la stabilirea relațiilor diplomatice dintre statele noastre, și, apoi prin sărbătorirea a 10 ani de la semnarea Declarației Comune privind stabilirea unui Parteneriat Extins între India și România. Cu mândrie, pentru că sunt stăpânit de un sentiment de speranță că viitorul promovării culturii indiene în România este pe mâini bune, lecturând contribuțiilor specialiștilor de o valoare redutabilă pe scena academică internațională. Iată, după o lansare indiană la Kolkata și New Delhi, se cuvenea și una românească la Cluj-Napoca.

Încă de la prima mea vizită în Cluj-Napoca în 2021, doamna Gligor mi-a fost ghid desăvârșit, un sprijin de nădejde chiar și în cadrul întâlnirilor cu oficialitățile diverselor instituții locale. Am rămas profund impresionat de *Centrul Clujean pentru Studii Indiene*, primul și singurul de acest fel afiliat unei universități de stat din România, pe care l-a înființat în 2014, al cărui director este și pe care l-a ținut viu, în bună parte, prin efortul propriu.

Am teribil de dificilă misiune astăzi de a rezuma, în câteva minute, un ocean de cunoaștere ce se regăsește în prezentul volum. Cu atât mai ostenitor îmi este rolul, cu cât personalitatea care a dus la nașterea acestei lucrări este nimeni alta decât a lui Rabindranath Tagore, una dintre cele mai cunoscute figuri din istoria recentă a Indiei. Fără îndoială, cunoașterea temeinică a operelor lui Tagore este imposibilă, acestea fiind supuse descoperirii neîntrerupte a diverselor sale valențe, alături de dezvăluirea fațetelor personalității sale complexe. Nu voi putea face dreptate lucrării, cu toate acestea, voi încerca să subliniez parte din lucrurile care mi-au îmbogățit cunoașterea.

Ceea ce am învățat din contribuția lui Fakrul Alam, *Transfer cultural, călătoriile și scrierile de călătorie ale lui Rabindranath Tagore*, este faptul că Tagore nu a fost un călător oarecare, că avea o apreciere aproape înăscută pentru efectul transformator al transferurilor culturale survenite în cadrul zonelor de contact.

Din *Ficțiuni călătorești – Poveștile englezești ale lui Rabindranath Tagore*, a Radhei Chakravarty, am aflat că aceste povestiri în limba engleză destabilizează normele

¹ Mesaj transmis pentru prezentarea de carte ce a avut loc data de 13 iunie 2023, în organizarea Institutului de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române filiala Cluj.

standardizate, cerând a fi citite după propriile reguli, problematizând aspecte ale canonicității, ortodoxiei critice și historiografiei literare. Sunt o îngemănare a înțelegerii lui Tagore a limbii engleze și a literaturii europene, dar conțin și elemente din tradiții autohtone – moralitate, mit, legendă și literatură clasică – infuzate cu o puternică realizare a realităților sociale și psihologice.

De la Elisabetta Marino, în *Du Bois și Tagore – Între solidaritate transnațională și apropiere culturală*, am înțeles influența fundamentală și de durată pe care Tagore a avut-o asupra lui Du Bois.

Mai departe, prin prisma Eleonorei Olivia Bălănescu, în *Paradigma educațională a lui Tagore și relevanța sa în predarea modernă*, reiese că Tagore, deși nu a produs nici o operă centrată pe educație sau vreun tratat sistematic de filosofie, indignarea sa cu privire la manuale care îi învață de copii despre lume în loc să îi lase să o descopere sub îndrumarea unui învățător s-a manifestat în repetate rânduri.

Prin contribuția reputei Uma Das Gupta, în *Tagore și Gandhi. Gândurile lor profunde despre propria țară*, am poposit pe tărâmul politicului, căci vorbim despre vremuri de restriște, când India se străduia să obțină independența. Atât Gandhi, cât și Tagore au avut integritatea de a recunoaște că rasismul a fost un cumplit obstacol în calea progresului omenirii, indiferent de imixtiunea Imperiului.

Din capitolul Mihaelei Gligor, *Misterioasa lume interioară. Remarci asupra reprezentării religiei în Sadhana și Religia omului lui Rabindranath Tagore*, am reținut că Tagore a fost un gânditor de o rară profunzime care a vorbit în numele unei întregi generații și continuă să o facă. Mi s-au dezvăluit multe valențe ale poetului, neputând să nu amintesc de ilustra și culta familie din care provenea, unde tatăl Debendranath era susținător al monoteismului strict, bazându-și învățăturile pe Upanisade, preocupat de sporirea averii familiei și menținerea sintezei dintre lumesc și spiritual; fratele Dwijendranath era un filosof și prozator, Jyotirindranath un talentat artist, iar de la Hemendranath a învățat nuanțele limbii materne, bengali.

Halina Marlewicz, în „Toate adevărurile frânte sunt malefice”. *Rabindranath Tagore despre libertatea (mukti) transformatoare de viață*, redă foarte bine o caracteristică importantă a lui Tagore, și anume că îi șade bine neliniștea, devenind un veșnic hoinar.

În „Vocile” femeilor în poezia târzie a lui Rabindranath Tagore. *O perspectivă postcolonială*, Bashabi Fraser accentuează că modernismul lui Tagore transpare prin disponibilitatea sa de a evolua ca un poet asumat, absorbind diverse curente de experimente creative, producând propria ilustrare a modernismului.

În *Stranietate și „noua femeie”. Recitind „Laboratorul” lui Rabindranath Tagore*, Paromita Mukherjee aduce în discuție ideea că femeia, în lucrările timpurii ale lui Tagore, era portretizată fie ca iubită, fie ca mamă, însă, în timp, scriitorul și-a revizuit de nenumărate ori atitudinea, alegând ca femeia din povestirile sale să capete voce, curaj, să înfrunte tradiția și să spulbere stereotipuri și reguli învechite de conduită și trai.

În ultima contribuție, *Adaptări cinematografice ale povestirilor lui Rabindranath Tagore – între realitate, lirism și poezie vizuală*, de Daniela Rogobete, se conturează povestiri care sunt însoțite de o aromă de realism și o impresionantă amprentă umanistă, evocând o mișcătoare și cuprinzătoare panoramă a naturii umane în cele mai emoționante sale aspecte.

Nu încetează să mă uimească ce întrebuițări potrivite poate primi dictonul care definește bună parte din valorile patriei mele și pe care îmi place să îl amintesc ori de câte ori găsesc ocazia oportună, și anume *Vasudhaiva Kutumbakam – întreaga lume este o*

familie. În prezentul volum, s-a reunit o familie cu membrii dispersați prin diverse colțuri ale lumii, aduși laolaltă de dragostea și pasiunea pentru artă și frumos, îngemănate perfect în figura uimitoare a lui Rabindranath Tagore. Editorii noștri, sub a căror privire ageră s-au petrecut minuni ale condeiului, au fost părinții iubitori care au îngrijit puiul până ce acesta a căpătat suficientă putere pentru a părăsi cuibul și a zbura în lume, ducând cu sine cunoaștere, pasiune, dar mai presus de orice, dragoste. Căci ce altceva, dacă nu dragostea, trece dincolo de bariere spațio-temporale, învinge și nimicește norme socio-culturale obtuze și întreține unitatea în diversitate?

Țin să felicit editorii și pe toți cei care au pus umărul și truda la desăvârșirea acestui volum. Felicit, de asemenea, editura pentru sprijinirea acestui proiect editorial. Mulțumesc organizatorilor pentru implicare și ajutor, și dumneavoastră pentru prezență și pentru deschiderea inimii și sufletului către India. Sper ca cele câteva cuvinte așternute să vă fi trezit interesul, în primul rând pentru carte, și apoi pentru descoperirea magistralei personalități a lui Tagore, citirea și înțelegerea căruia, cum bine spunea doamna Mihaela Gligor, presupun un neîncetat și profund exercițiu de învățare despre culturile Indiei.

Vă mulțumesc!

DOI: 10.5281/zenodo.8367410

Rahul Shrivastava,
Ambasador al Indiei în România

Anamaria Iuga, Frosa Pejoska-Bouchereau, Krassimira Krastanova & Corina Iosif
(coord.) *Martor – The Museum of the Romanian Peasant Anthropology Journal/*
Revue d'Anthropologie du Musée du Paysan Roumain: From Transcribing Orality to
Oral Practices of Writing. Rural and Popular Cultures in the Digital Era, 27, 2022,
ISSN: 1224-6271.

Relația dintre oralitate și scris rămâne una dintre temele clasice ale etnologiei. Culturile orale, numite generic tradiționale, au fost cele în jurul cărora s-au organizat interesele tematice ale umaniștilor sfârșitului de secol XVIII și XIX, apoi ale etnologilor herderieni, interesați de nașterea statelor națiune din Europa. Etnologia ca disciplină, cel puțin în formula care a dominat științele umaniste în Europa Occidentală, și-a constituit în bună parte discursul în raport cu oralitatea unor culturi rurale considerate fondatoarele culturilor moderne. Ultimele decenii ale secolului XX și începuturile noului mileniu cunosc o revigorare a analizelor relației dintre oralitate și scris, lucrări precum cele semnate de Paul Zumthor (1990, *Oral Poetry: An Introduction*, Minneapolis: University of Minnesota Press) sau Walter Ong (2002, *Orality and Literacy. The Technologizing of the Word*, London /New York: Routledge) marcând o nouă etapă a cercetărilor acestui vechi raport. Emergente dintr-un peisaj tehnico-socio-cultural destul de diferit, fie și dacă ne gândim doar la generalizarea internetului și explozia mijloacelor de comunicare în masă, noile teoretizări încearcă să dea seamă de rearanjarea raporturilor dintre producția discursivă scrisă și cea orală, respectiv de mutațiile care au loc în interiorul fiecăruia dintre aceste domenii culturale și, nu în ultimul rând, în chiar structura narativului exprimată prin comunicări orale ori materiale scrise.